

11. AVALUACIÓ DEL PAISATGE

11. AVALUACIÓ DEL PAISATGE

L'avaluació del paisatge s'ha efectuat per mitjà d'una anàlisi de les debilitats, les fortaleeses, les amenaces i les oportunitats (model DAFO, explicat al capítol 2, de metodologia) del conjunt de les Comarques Gironines en clau paisatgística tot prenent en consideració sobretot quatre aspectes estudiats prèviament: el paisatge actual, els valors en el paisatge, les dinàmiques del paisatge i els factors que hi incideixen, i la possible evolució del paisatge.

11.1 Debilitats

- Fluctuacions del mercat de l'habitatge i dels mercats agrícoles, cada vegada més globalitzats, influeixen sobre els usos del sòl i, en conseqüència, sobre el paisatge.
- Aparició des dels anys seixanta d'un model de ciutat oberta i extensa configurat sobretot per urbanitzacions amb una manca d'estructura urbana, amb un gran consum de sòl (sobretot per la baixa densitat d'habitatges), generalment amb un aspecte força descuidat, desendregat, sense àrees verdes, amb uns límits poc integrats amb l'entorn i on a vegades proliferen espais en els quals es realitzen abocaments incontrolats. Aquest model ha provocat en molts casos fragmentació paisatgística, pèrdua de funcionalitat ecològica, la desaparició dels sòls agraris de qualitat, una progressiva uniformització dels paisatges i, en definitiva, un empobriment general de la qualitat del paisatge. Les zones on es concentren més urbanitzacions són el litoral gironí, la plana interior de la Comarca de La Selva, determinats sectors de muntanya de la comarca del Ripollès, o bé els casos de Girona, Figueres, Olot, Banyoles i les seves àrees d'influència.
- Creixement del teixit suburbà que ha acabat afectant les figures, els perfils i en general la morfologia original de molts pobles i ciutats de les Comarques Gironines, al no respectar les geometries, els volums i els estils arquitectònics tradicionals.
- Generació de continus urbanitzats formats per infraestructures i edificacions que uneixen sense solució de continuïtat nuclis urbans diferents, com en els espais Girona-Salt, Girona-Sarrià de Ter-Sant Julià de Ramis, Girona-Riudellots de la Selva, Girona-Cassà de la Selva, Celrà-Flaçà, Banyoles-Palol de Revardit, Figueres-Roses, Figueres-Santa Llogaia d'Àlguema, Figueres-Vilafant, Blanes-Lloret de Mar, Sant Feliu de Guíxols-Palamós, Platja d'Aro-Santa Cristina d'Aro, Palamós- Palafrugell, Olot-la Vall d'en Bas, Olot-Sant Joan les Fonts, Torroella de Montgrí-Ullà, Torroella de Montgrí-l'Estartit, Ripoll - Campdevànol, Santa Coloma de Farners-Sils.

- Recent creació d'urbanitzacions vinculades als camps de golf amb una gran superfície artificialitzada que creen una imatge desnaturalitzada del territori. En són exemples el Club de Golf Girona a Sant Julià de Ramis, el Torremirona Golf Club a Navata, Empordà Golf Club a Gualta, Peralada Golf Club a Peralada, Club de Golf Costa Brava a Santa Cristina d'Aro, Club de Golf d'Aro-Masnou a Castell-Platja d'Aro i Santa Cristina d'Aro o el Golf Platja de Pals a Pals.

- Existència de paisatges periurbans mancats de criteris d'ordenació i d'integració paisatgística, fet que provoca que diverses ciutats i pobles de les Comarques Gironines comptin amb zones de frontera entre el continu urbà i l'espai rural, on es desenvolupen usos marginals que no tenen cabuda dins de les àrees centrals. Aquest fenomen és sobretot important en els sectors més dinàmics de les Comarques Gironines, com són l'eix nord-sud configurat per l'autopista AP-7, inclosos els entorns de les ciutats de Girona i Figueres, així com el litoral.

- La pressió urbanitzadora que en un començament va afectar sobretot la franja litoral s'ha estès progressivament cap a l'interior, sobretot a les unitats de paisatge de Plana de l'Empordà, Aspres, Empordanet-Baix Ter i Plana de la Selva, on han aparegut creixements aïllats o sobredimensionats en relació amb la grandària dels nuclis urbans tradicionals.

- A les comarques de muntanya, la construcció d'equipaments i de segones residències vinculades al turisme i a l'oferta d'activitats de muntanya (bàsicament l'esquí) ha repercutit en un important creixement urbanístic, visible a molts pobles de la Vall de Camprodon i de les valls del Freser com Llanars, Vilallonga de Ter o Planoles.

- Emergència en les últimes dècades d'entrades i sortides als nuclis urbans amb paisatges banals i sense coherència estètica, convertides en vies que sovint serveixen d'aparador comercial i d'oferta de serveis, destinats sobretot als conductors. Al mateix temps, la via pública d'aquestes entrades sol presentar uns acabats de mala qualitat, ja sigui en relació amb el mobiliari urbà, les voreres, o la caòtica disposició en l'espai d'artefactes diversos com ara fanals i semàfors, pals de suport del cablejat del telèfon, pals i torres d'esteses elèctriques, etc. Aquesta tendència es manifesta en general a totes les Comarques Gironines, però més significativament a les entrades dels nuclis urbans de Girona (per Sarrià de Ter i per Fornells de la Selva), Figueres (per Vilatenim, per Santa Llogaia d'Àlguema i per Vilafant), Santa Coloma de Farners (per Sils), Platja d'Aro (per Castell d'Aro i per Sant Feliu de Guíxols), Ripoll (per Sant Joan les Abadesses), Campdevànol (per Ripoll), Olot (per les Tries, la carretera de la Canya i la carretera de Sant Joan les Abadesses), la Bisbal (per les dues entrades de la C-66), Banyoles (per Mata), Cornellà del Terri (a la C-66), Palol de Revardit (a la C-66), la Jonquera (N-II), Empuriabrava (C-66), Sta. Margarida a Roses (C-68), l'Escala (per Belcaire d'Empordà), Mont-ras (C-66), Medinyà (N-II), Lloret de Mar (per Vidreres), Blanes (av. d'Europa) o Hostalric (C-35), entre d'altres.

Figura 11.1. Entrada a Blanes.

- Aparició de continus urbans a la façana litoral, com és el cas de Lloret de Mar-Blanes, Canyelles, urbanitzacions al nord de Tossa de Mar, S'Agaró-Sant Feliu de Guíxols, Platja d'Aro-S'Agaró, Sant Antoni de Calonge sud, Sant Antoni de Calonge-Palamós, la Fosca-Palamós, Callella sud, Llafranc, Tamariu, Cap de Begur, Sa Punta, l'Escala est, Roses est, Cadaqués-S'Oliguera-Portlligat, Port de la Selva nord, Llançà sud, Llançà nord i Colera nord.

- Rehabilitació de molts masos i casetes de camp, amb unes tipologies, volumetries o cromatismes totalment heterogenis. Aquest fet està provocant l'aparició d'impactes puntuals, però molt repetits arreu del territori gironí, especialment a les planes litorals i als vessants assolats de les serralades prelitorals. Per altra banda, en l'entorn rural també hi ha masos i casetes de camp que s'han abandonat i presenten un aspecte degradat.

- Tot i l'existència d'espais naturals protegits de gran valor, sigui quina sigui la seva figura legal de protecció, hi ha una manca de corredors i espais connectors plenament viables que afavoreixin els fluxos ecològics. La fragmentació paisatgística i territorial causada per les grans infraestructures de transport afavoreix l'aïllament dels espais naturals.

- Existència d'un conjunt ampli i molt divers de construccions aïllades en sòl no urbanitzable, vinculades a l'activitat agrària o als serveis, com ara moderns coberts de maquinària, granges, naus, fàbriques, etc. desvinculades de les característiques de l'entorn que les acull i que pertorben

l'harmonia visual del paisatge. Tot i que aquestes construccions ajuden a mantenir l'activitat agrícola, provoquen uns impactes visuals en entorns d'alta qualitat paisatgística.

- Fragilitat del paisatge litoral, sotmès a molta pressió durant els mesos d'estiu. Són especialment vulnerables les zones de cordó dunar i d'aiguamolls que es troben darrere de les platges de País i d'Empúries.

- Pastures en declivi a les zones de muntanya (Alta Garrotxa, Vall de Camprodon, etc.), fet que comporta una homogeneïtzació del paisatge per la pèrdua d'espais oberts i l'augment de la superfície ocupada per matollars i bosquines.

Figura 11.2. Pèrdua de pastures a Campdevàrol.

- Pèrdua d'àrees de conreu situades a l'interior i als entorns de les principals masses forestals de les Comarques Gironines (Ardenya-Cadiretes, les Gavarres, Salines- l'Albera, Guillerries,...) que suposa una homogeneïtzació del paisatge per la desaparició d'espais oberts i l'augment de la superfície ocupada pels boscos.

- Bona part de les masses forestals de les Comarques Gironines són molt vulnerables als incendis, en ser incloses gairebé totes en zones d'alt o molt alt risc d'incendi forestal. Els incendis forestals produeixen canvis dràstics en el paisatge, almenys durant un cert temps.

- Notable transformació de paisatges amb elevada exposició visual per la proliferació d'activitats extractives per abastir el sector de la construcció i de l'obra pública. Aquest fenomen es localitza

sobretot a la pedrera de Girona; pedrera dels Comuns (Tortellà); explotacions de guixos (Beuda); pedrera de Gualta; pedrera d'Ullà, pedreres calcàries situades entre Llers, Figueres i Avinyonet de Puigventós; zona del puig Gorners d'Albons; pedrera de la zona de les Trescases fins a Corella (Figueres); zona d'extracció d'àrids i la planta de tractament associada de les ribes del riu Fluvià, entre Torroella de Fluvià i l'Arbre Sec; activitats extractives de Setcases; activitat extractiva la Ramona, els Gorgs i els Mallats a Oix; el Subridell (Beget, Camprodon), gravera de Tolosa (Vallfogona de Ripollès), sorrera de Cavorques (Port de la Selva), zona d'extracció d'àrids de l'extrem nord-est del municipi de Cruïlles, Monells i Sant Sadurn de l'Heura, zona d'extracció d'àrids entre Sant Sadurn de l'Heura i Calonge, i les activitats extractives de sauló i granit dels vessants propers a la riera de Santa Coloma de Farners.

- Insuficients projectes de posada en valor del paisatge agrari amb objectius turístics.
- Els professionals especialitzats en la valorització del paisatge i en la cultura del territori no són majoritaris dins el sector turístic.
- Percepció per una part de la població local que les figures de protecció del paisatge suposen una limitació al desenvolupament econòmic.

11.2 Amenaces

- Existència de continus urbans en clara expansió, que es tradueix en una àmplia tipologia d'incidències sobre el paisatge: urbanització difusa, destrucció d'espais naturals, contaminació acústica i lumínica o implantació d'activitats percebudes com a visualment molestes.
- Existència de plans urbanístics que plantegen creixements desmesurats en relació amb les dimensions dels nuclis de població existents. Agreujat en aquells casos on s'afecten zones d'alt valor paisatgístic. Un exemple es troba al Cap de Creus, on el Pla General de Cadaqués, aprovat el 1986, preveu passar dels 2.600 habitatges actuals a 16.000.
- Les infraestructures viàries i ferroviàries projectades (C-63, N-141, C-31, ampliació AP-7, desdoblaments A-2, C-35, C-25, A-26, C-260, C-31, C-66, Eix Transversal Ferroviari, etc.) i la construcció de nous enllaços, a banda del seu impacte visual si no es prenen les mesures correctores adequades, poden fragmentar el paisatge, repercutir negativament sobre els fluxos de connectivitat social i ecològica, i poden comportar efectes induïts (expectatives d'urbanització, abandonament de camps de conreu que queden encaixonats i aïllats, etc.).

- La construcció de la línia de Molt alta Tensió (MAT), entre Bescanó i la frontera francesa, així com la línia de 132 Kv entre Sant Julià de Ramis i Santa Llogaia d'Àlguema, poden ocasionar, si no se soternen, un impacte visual notable.
- El dèficit d'energia elèctrica existent a les Comarques Gironines, així com el repte del canvi climàtic, justifiquen la implantació d'energies renovables, com ara la solar o l'eòlica. Tot i que els parcs eòlics poden produir energia elèctrica alternativa, una part de la societat percep la seva construcció com una amenaça pels valors del paisatge, especialment pel fet d'estar ubicats en llocs d'elevada visibilitat. Cal tenir en compte que els parcs provoquen també l'obertura de noves pistes forestals o l'adequació de les ja existents per la configuració d'estesa de línies elèctriques per a evacuar i distribuir l'energia generada. El cas dels projectes previstos a diferents zones de l'Alt Empordà és paradigmàtic.
- El potencial d'irradiació solar és favorable a la instal·lació de parcs solars en pràcticament totes les unitats de les Comarques Gironines. Els conflictes associats a aquest tipus d'instal·lacions estan relacionats amb la seva implantació -ocupen molt de sòl- si bé l'afectació és més local tot i que també requereixen línies d'evacuació i, a vegades, moviments de terres i nous accessos.
- La progressiva instal·lació d'activitats econòmiques i equipaments al llarg dels principals eixos viaris contribueix a incrementar l'aparició de paisatges periurbans banals, del tipus carretera-aparador.
- La creació de noves vies perimetrals ofereixen noves visuals (*skybacklines*) tot provocant un canvi en la imatge i les noves vistes de molts municipis no sempre positius, tant des de dins de la via com des de l'exterior en els trams més propers als nuclis.

Figura 11.3. Viaducte de Mas Rubió (C-37).

- El dèficit energètic de les Comarques Gironines, la seva situació com a territori de frontera i la gran aflluència de turisme a la costa, ha fet que siguin nombroses les infraestructures energètiques lineals que creuaran aquest territori, on destaquen la futura línia de molt alta tensió (MAT), el nou ramal Santa Coloma de Farners- Riudarenes, la nova línia Figueres- Serinyà i el reforç de la línia de 132 Kv a l'Alt Empordà.
- Alta concentració d'instal·lacions d'infraestructures de telecomunicacions inalàmbriques (ràdio, telefonia mòbil, televisió,...), que conviuen amb la majoria de fons escènics emblemàtics de les Comarques Gironines i en els quals sovint hi ha edificis o elements patrimonials destacats.
- Proliferació de polígons industrials, la majoria dels quals de dimensions reduïdes, així com de zones logístiques del Centre Integrat de Mercaderies (CIM) la Selva i el Centre Logístic Intermodal LOGIS Empordà del Far d'Empordà, que tendeixen a desdibuixar la frontera entre l'espai urbà i rural i provoquen una pèrdua de valors en el paisatge. El fet que alguns es prevegin situar enmig de paisatges agraris o agroforestals representen una amenaça de desencaix territorial i paisatgístic.
- Desaparició progressiva en els últims anys de molts dels vials arbrats de les carreteres de les Comarques Gironines per canvis en els criteris estètics, o bé al·ludint a raons de seguretat, malgrat el patrimoni paisatgístic que constitueixen.
- L'envelliment de la població dedicada a l'agricultura, un relleu generacional gairebé inexistent i la pèrdua de competitivitat del sector primari, pot conduir a una pèrdua del tradicional paisatge agrícola en favor de la uniformitat paisatgística i de la implantació d'altres usos del sòl no agrícoles.
- Els paisatges de l'olivera i dels cereals són uns paisatges agrícoles característics de les Comarques Gironines però que estan sotmesos a la dependència de les subvencions provinents de la Política Agrària Comuna (PAC), i que fan necessària l'adopció de mesures per mantenir la integritat territorial d'aquests paisatges.
- La intensificació de l'activitat agrícola ha comportat una pèrdua de la diversitat del paisatge agrari. A la Plana de l'Empordà s'han suprimit molts elements propis del paisatge agrari com ara pantalles de xiprers, recs, tanques arbrades, etc. Les closes, espais amb un gran interès natural i paisatgístic, també han sofert un retrocés al ser transformades en altres tipus de conreus o afectades pels creixements urbanístics.
- L'abandó de les activitats agràries i forestals suposa un augment de la massa boscosa i, consegüentment, un augment del risc d'incendi. Aquest fet és especialment rellevant al litoral i la manca de manteniment i de gestió que experimenten molts dels boscos no fa sinó agreujar la situació.

- La pèrdua de qualitat dels rius i dels boscos de ribera, resultat dels processos d'urbanització i de les activitats agrícoles, industrials i extractives, acaba afectant els valors naturals, socials, identitaris i estètics lligats als cursos fluvials, en especial d'alguns trams de la Tordera i del Ter.
- Els efectes del canvi climàtic poden modificar l'aspecte i les funcions de molts dels paisatges litorals i agrícoles de les Comarques Gironines. La lenta regressió del delta de la Tordera, per exemple, com a conseqüència de la retenció de sediments riu amunt i de l'increment del nivell del mar per efecte del canvi climàtic pot comportar una variació dels paisatges que formen aquest sistema tant singular.
- La progressiva desaparició i el retrocés de moltes zones humides i dels sistemes dunars costaners ha estat una constant durant l'ocupació humana del litoral i, precisament, la seva escassetat fa especialment rellevant aquest tipus de paisatge.

Figura 11.4. Passeig de la Pletera, a prop de l'Estartit.

- L'absència de gestió dels espais inclosos en el Pla d'Espais Naturals pot comportar el deteriorament d'aquells valors pels quals es va protegir aquell espai, fins i tot el seus valors paisatgístics.

11.3 Fortaleses

- Gran varietat de paisatges amb caràcter propi, que va des dels alts cims del Pirineu fins a les cales de la Costa Brava, passant pels volcans de la Garrotxa i per una multitud d'ambients urbans i agroforestals diversos, que responen a realitats territorials, socials i econòmiques ben diferents i que fan d'aquest àmbit un territori ben ric i divers des d'un punt de vista paisatgístic. En aquest sentit, aquest Catàleg de paisatge ha catalogat 26 unitats de paisatge diferents a les Comarques Gironines.
- Existència d'espais protegits, sota diferents figures de protecció, que per regla general posseeixen uns elevats valors ecològics, estètics, culturals, socials i simbòlics. Gairebé un 33% del territori compta amb una figura de protecció integrada en el PEIN. Aquest reconeixement suposa un compromís per la conservació dels valors naturals i paisatgístics d'aquests territoris i una garantia de la continuïtat dels seus valors.
- Les Comarques Gironines tenen un paper fonamental en la connectivitat ecològica i paisatgística. De nord a sud i d'est a oest, les Comarques Gironines són el nexa d'unió entre el Pirineu oriental, la serralada transversal, el sistema Prelitoral català i el litoral mediterrani.
- Abundants singularitats geomorfològiques que afegeixen un valor afegit a uns entorns paisatgístics de gran rellevància i qualitat. Ja siguin els volcans de la Garrotxa, els penya-segats de la Costa Brava, el Montgrí o les cingleres del Cabrerès - Puigsacalm, entre d'altres, gaudeixen d'una gran rellevància i permeten identificar immediatament el context territorial del qual formen part, i el qual han ajudat a configurar al llarg del temps. Alguns d'aquests elements constitueixen fons escènics amb un eminent valor paisatgístic tant des del punt de vista simbolicidentitari com estètic.
- Nuclis històrics de pobles i ciutats, generalment ben conservats i que acumulen una gran diversitat de valors culturals, històrics, estètics i identitaris.
- Diversitat d'estils arquitectònics i de models urbanístics presents a les ciutats, tots amb el seu paisatge particular, representatiu de diverses èpoques i escoles.
- Alguns pobles de l'interior de les Comarques Gironines són majoritàriament compactes i estan assentats a dalt de petits turons o cims que condicionen la seva fesomia. Normalment en destaca el campanar, que se situa al capdamunt del turó o cim. Aquest fet és molt valorat estèticament i es dona sobretot a Ultramort, Sant Iscle d'Empordà, la Pera, Púbol, Ullastret, Gualta, Palau-sator, Peratallada, Pals, Torrent, Fontanilles, Fonteta, Llabià, Matajudaica, Casavells, Cruïlles, Madremanya,

Llagostera, la Roca, Hostalric, el Mallol, el Far d'Empordà, Bellcaire d'Empordà, Castell d'Empordà i Espinavell. Els perfils d'aquests nuclis són fàcilment visibles i sovint formen part de l'imaginari col·lectiu de la població de les Comarques Gironines.

Figura 11.5. Madremanya.

- Existeixen altres nuclis que no es disposen encimbellats a dalt de turons però, tot i així, per les característiques del seu casc urbà, la morfologia i integració amb l'entorn, també esdevenen fites destacables i que contribueixen a donar caràcter a les Comarques Gironines, com ara Hostalets d'en Bas, Joanetes, Santa Pau, Castellfollit de la Roca, Sant Andreu Salou, Oix, Beget, Falgars d'en Bas, Sant Privat d'en Bas, Riudaura, Sant Martí Vell, Sant Miquel de Campmajor, Mieres, Llofriu, Juià, Lladó, Sant Llorenç de la Muga, Osor, Sant Dalmai, Romanyà de la Selva, Boadella d'Empordà, la Selva de Mar, Sant Aniol de Finestres i S'Agaró.
- Presència de diverses estructures agrícoles i agroforestals de gran interès pel seu valor productiu, com ara l'espai d'interès agrari del Baix Empordà, el de l'Alt Empordà i el de la Vall d'en Bas.
- Presència d'espais merament agrícoles, sovint formant part de les zones d'elevat valor productiu que, més enllà d'aquesta característica i de ser bons connectors paisatgístics, tenen gran interès ja que presenten altres singularitats definides per la tipologia del cultiu, l'estructura de les parcel·les, la forma, l'harmonia o l'extensió. Destaquen peces de la Rovina i closa de la Vila, closes del Ter Vell, pla de Martís, estany de Banyoles, riera de Santa Coloma, arrossars de Pals, Fortià, Sant Pere Pescador i Bellcaire d'Empordà, valls d'en Bas i Bianya.

- Presència d'espais agrícoles i forestals entrelligats que, més enllà del seu valor productiu i de ser bons connectors paisatgístics, tenen gran interès ja que presenten altres singularitats definides per la tipologia del cultiu, l'estructura de les parcel·les, la forma, l'harmonia o l'extensió. Destaquen els mosaics dels Aspres, Terrades, Terraprims, Gavarres, Brunyola, així com els Plans de Canet d'Adri.

- Presència de sistemes d'hortes de gran valor productiu, social, cultural, ambiental i urbanístic, normalment a l'àmbit periurbà, tot i que també n'hi ha d'urbanes, que contribueixen a la formació d'una imatge de qualitat adaptada a la identitat local i aporten beneficis socials de diversa índole. Destaquen les hortes de Santa Eugènia, Bescanó, Anglès, Amer, les Planes d'Hostoles, Olot, Castellfollit de la Roca, la Canya, Ripoll, Sant Jaume de Llierca, Llançà, Besalú, Vilabertran, Figueres,

Figura 11.6 Hortes de Santa Eugènia

Cabanes, Peralada, Castelló d'Empúries, Ullà, Torroella de Montgrí, Bisbal d'Empordà, Sant Feliu de Guíxols, Llagostera i Santa Coloma de Farners.

- La façana marítima conté valors naturals, arquitectònics, urbanístics i culturals que li donen un caràcter singular, com ara nuclis litorals tradicionals, vil·les i jardins, camins de ronda, ports, penya-segats i cales, platges, zones dunars i aiguamolls. Entre els naturals, destaquen el cap de Creus, els aiguamolls de l'Empordà, els espais dunars de la Plana de l'Empordà i el Baix Ter, els paratges de les cales Castell i Pinya de Rosa i el massís de l'Ardenya-Cadiretes, entre altres. Aporten diversitat natural i espongen la façana litoral, configurant, juntament amb els espais humanitzats amb arrels històriques, un mosaic paisatgístic de gran vàlua. En tot cas, encara hi ha molts espais valuosos

que s'han mantingut gairebé intactes, com pot ser el cas de Calella de Palafrugell, la platja de Castell (Palamós), grans trams de la platja de Pals, la desembocadura del Fluvià o alguns trams de la façana marítima de l'Ardenya-Cadiretes.

- Nombrosos exemples de ciutats que han consolidat les seves avingudes arbrades, com ara Girona, Figueres, Olot, Camprodon o Hostalric.

- Diversos nuclis urbans conserven fileres arbrades o plantacions d'alineament que històricament emmarcaven l'entrada de molts municipis i que han esdevingut un dels trets més distintius dels paisatges gironins. Són els existents a les entrades d'Orfes, Fontanilles, pel nord a Ripoll, Maçanet de Cabrenys, Garriguella, pel sud a la Bisbal, pel nord a Banyoles, pel sud a Ribes de Freser, pel nord i per l'est a Castelló d'Empúries, a Arbúcies, Sant Hilari Sacalm, o Girona per l'est, entre d'altres.

- Moltes carreteres comarcals i locals de les Comarques Gironines segueixen el trajecte de corredors naturals i conserven, en la seva majoria, el traçat original així com elements arquitectònics d'elevat valor patrimonial. Són les següents: GI-682 (Tossa-Sant Feliu de Guíxols), GI-543 (Arbúcies-Coll de Revell), GI-551 (Santa Coloma de Farners-Sant Hilari Sacalm), GI-542 (Sant Hilari Sacalm-Osor), GI-664 (la Bisbal d'Empordà-Cassà de la Selva), GI-660 (Calonge-la Bisbal d'Empordà), GIV-6542 (Palafrugell-Tamariu), GIV-6703 (Girona-Madremanya), GI-614 (Roses-Cadaqués), GI-613 (Perafita-Port de la Selva), GIV-6121 (Port de la Selva-Sant Pere de Roda), GI-624, GIV-6302, GIV-6303 (Ventalló-Sant Pere Pescador), GI-633, GI-634 (Cervià de Ter-Verges), GI-602 (Garriguella-Capmany), GIP-5129 (Avinyonet de Puigventòs-Llers), GIP-5101 (Avinyonet-Vilarig), GI-513 (Banyoles-Oriols), GIV-5132 (Banyoles-Galliners), GI-524 (Banyoles-Santa Pau-Olot), C-153 (Sant Esteve d'en Bas-Coll de Condreu), N-260 (Olot-Vallfogona de Ripollès-Ripoll), GIV-5223 (Camprodon-Beget), C-38 (Camprodon-Coll d'Ares), GIV-5264, GIV-5265 (Camprodon-Setcases), GI-673, GI-674 (Caldes de Malavella-Llagostera), C-26 (Ripoll-Palmerola), GI-401 (Campdevànol-Gombrèn) i GIV-5217 (Ribes de Freser-Queralbs).

- Alguns espais presenten trames viàries d'arrel històrica de traça menuda però molt capil·lar, que relliga petits nuclis de població, amb una integració harmònica amb el paisatge. Són la vall d'en Bas, la plana de la Selva, l'Empordanet i la plana de l'Empordà.

- Existència de paravents formats bàsicament per xiprers que delimiten els camps de conreu de les planes de l'Empordà i de l'Empordanet - Baix Ter. Constitueixen un dels elements estructurals i més característics del patrimoni rural dels paisatges agrícoles litorals de les Comarques Gironines. Les unitats on es concentren són la Plana de l'Empordà i l'Empordanet-Baix Ter, i destaquen als municipis de Figueres, Vilabertran, el Far d'Empordà, Santa Llogaia d'Àlguema, Cabanes, Fortià, Peralada, Vila-Sacra, Vilanova de la Muga, Castelló d'Empúries, Siurana, Riumors, Vilamacolum,

Torroella de Fluvià, Sant Pere Pescador, Torroella de Fluvià, L'Armentera, Viladamat, Albons, la Tallada d'Empordà, Belcaire d'Empordà, Torroella de Montgrí, Ullà, Ullastret, Gualta i Serra de Daró.

Figura 11.7. Vinyes a la zona de Peralada.

- Fort impuls i dinamisme del conreu de la vinya a la comarca de l'Alt Empordà, que permet el manteniment d'un paisatge vitivinícola mediterrani de qualitat que és cada cop més valorat des de tots els àmbits.

- La interacció de la societat amb el territori de les Comarques Gironines al llarg del temps ha generat una quantitat molt important d'elements que poden ser considerats com a patrimonials, dipositaris de valors històrics, socials, simbòlics o identitaris, a banda de les restes arqueològiques o el patrimoni religiós ja reconegut. Es tracta, sobretot, d'altres elements del patrimoni històric, agrícola, mariner i industrial diferents dels ja esmentats en altres punts. Del patrimoni històric, destaquen els castells i les torres defensives i de guaita. Del patrimoni agrícola, destaquen les feixes de pedra en sec, els masos, les masies, les barraques de pagès, la xarxa de camins, els pous, els canals o les sínies. Del patrimoni vinculat a l'activitat marítima, especialment pesquera, destaquen els fars, les cases de pescadors, les embarcacions tradicionals o les pràctiques ancestrals com les arts de pesca. Tot aquest patrimoni vincula història, territori i població de les Comarques Gironines i il·lustra diverses etapes de la història de Catalunya. Però també té un elevat valor paisatgístic i simbòlic, amb llocs, monuments i nuclis amb valor cultural capaços d'influir de manera positiva en els entorns banals i desordenats i en la qualitat de vida de la població. Són, per tant, en conjunt, un factor més de valorització positiva del paisatge de les Comarques Gironines.

- Murs i construccions de pedra seca que constitueixen per si mateixos un exemple clar de construccions tradicionals per a l'agricultura de gran interès. Les principals àrees amb construccions de pedra seca a les Comarques Gironines són el Cap de Creus, els Aspres, Llers-Terrades, la Garrotxa, els entorns de Torroella de Montgrí-l'Estartit i el Ripollès.
- Existència d'una extensa xarxa de sèquies i canals històrics destinats al reg i als usos productius que configuren el paisatge agrícola de regadiu i han donat caràcter sobretot a les planes agrícoles del Baix Ter, la de l'Alt Empordà, l'Estany de Banyoles i la plana de la Selva. Es troben presents als municipis de: Vilanova de la Muga, Pedret i Marzà, Castelló d'Empúries, Fortià, Riumors, Sant Pere Pescador, l'Armentera i Belcaire d'Empordà (Plana de l'Empordà); Celrà, Bordils, Flaçà, Gualta, Torroella de Montgrí i Pals (Empordanet-Baix Ter); Santa Coloma de Farners, Riudarenes i Sils (Plana de la Selva); i Banyoles i Porqueres (Estany de Banyoles).
- Presència d'infraestructures hidràuliques històriques d'aprofitament de la força motriu de l'aigua dels rius per a usos productius i industrials que segueixen els principals cursos d'aigua, significat, malgrat la pèrdua d'ús, una mostra del patrimoni històric col·lectiu lligat a l'aigua. Es concentren als municipis de Ribes de Freser, Campdevàrol, Ripoll, Camprodon, Sant Pau de Segúries i Sant Joan de les Abadesses (curs alt del Ter); la Cellera de Ter, Anglès, Sant Julià de Llor i Bonmatí, Bescanó, Salt, Girona i Sarrià de Ter (curs mig del Ter); i Olot i Sant Joan les Fonts (Fluvià).
- Abundants mostres d'expressió artística, ja sigui literària, pictòrica o relacionada amb les arts audiovisuals, que al llarg del temps han glossat els valors paisatgístics de les terres de Girona, arribant a crear grups específics de gran reconeixement com ara l'escola de pintura paisatgística anomenada «Escola d'Olot».
- Existència d'iniciatives vinculades a la custòdia del territori (adquisició de terrenys, convenis amb propietaris, etc.), sorgides des d'àmbits diversos, amb vocació d'ordenar, gestionar i conservar els valors presents en un territori, són una bona opció per preservar i posar en valor els paisatges gironins més necessitats de protecció. A les Comarques Gironines existeixen diverses entitats de custòdia, com l'Associació d'Amics del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà (APNAE), el Consorci de l'Alta Garrotxa, Acció Natura o l'Associació de Defensa del Patrimoni Natural del Pla de l'Estany (LIMNOS), amb diverses propietats o convenis de gestió d'espais: hortes de Santa Eugènia, estany de Sils, comuns d'Ogassa o la Muntanya Gran de Torroella de Montgrí.
- Els límits administratius no constitueixen un obstacle per a les dinàmiques paisatgístiques. Municipis i comarques limítrofs poden compartir la gestió de les unitats de paisatge comunes, tal com ja s'està fent en altres sectors (Carta del paisatge de l'Alt Empordà).

- La gran implicació i identificació de la població amb el seu paisatge, cada vegada més mobilitzada en la preservació dels seus valors. En aquest sentit, la presa de consciència amb relació als Aiguamolls de l'Empordà, el Parc Natural de la Garrotxa o les Gavarres, entre molts altres, que s'ha donat en les últimes dècades, es pot considerar una escola d'aprenentatge per a la sensibilització de la societat gironina per la defensa dels seus paisatges.
- Presència d'una extensa xarxa de camins i de nombrosos miradors que permeten la contemplació d'àmplies panoràmiques sobre els diferents paisatges gironins. Paper importantíssim dels camins de ronda, ja que han esdevingut unes vies excepcionals per a la contemplació i gaudi dels diversos i variats paisatges costaners.
- El paisatge de la Costa Brava, malgrat la transformació intensa que ha sofert en alguns sectors, continua mantenint zones de gran valor i atractiu.

11.4 Oportunitats

- Els paisatges gironins tenen cada vegada més arrelament en el sentiment identitari col·lectiu de la població de les Comarques Gironines, fet que ha de contribuir a la millora del paisatge i al seu gaudi per part de la ciutadania.
- La població de les Comarques Gironines reconeix la importància del paisatge com a element imprescindible per garantir una bona qualitat de vida i, per tant, la necessitat de preservar, gestionar i ordenar els paisatges que configuren i estructurin la seva vida quotidiana.
- La gran diversitat de paisatges existents en un territori de superfície reduïda com són les Comarques Gironines, així com l'àmplia varietat de valors de tipus natural, històric, estètic, social, productiu, simbòlic i espiritual, són una oportunitat d'importància estratègica per al turisme, en un moment en que la qualitat del paisatge és un dels elements més valorats per un segment cada vegada més ampli del mercat turístic. Es tracta d'activitats especialment importants pel fet que possibiliten –en molts casos– una alternativa sostenible a les activitats agrícoles tradicionals actualment en regressió. El turisme rural i l'oferta d'activitats de lleure relacionades en són el principal exemple.
- Els distintius d'origen i qualitat agroalimentària (DOP Oli de l'Empordà, DO Empordà, IGP Poma de Girona, IGP Vedella dels Pirineus Catalans, Marca de Garantia «Producte del Ripollès», Fesol de Santa Pau, Gamba de Palamós i Anxova de l'Escala), així com altres produccions agràries ecològiques en diferents tipus de cultiu (sobretot olivera, vinya i productes silvestres), són una

oportunitat pel manteniment dels paisatges agraris productius de les Comarques Gironines. Aquests productes pateixen menys els canvis de les polítiques agràries i les crisis recurrents.

- Existència de la Carta europea del turisme sostenible de l'Alta Garrotxa. La seva filosofia pot impregnar la resta de les Comarques Gironines.
- Les cartes del paisatge de les Valls de Camprodon i de l'Alt Empordà són eines destinades a mantenir i, si s'escau, millorar els valors paisatgístics dels respectius àmbits territorials, amb propostes de mesures generalitzables a molts altres llocs.
- L'abandonament de molts centres històrics i el seu deteriorament progressiu a causa de la manca d'inversió tant pública com privada ha provocat una pèrdua de patrimoni col·lectiu i una pèrdua d'identitat del sistema d'assentaments. Per intentar pal·liar aquest fet, l'administració promou la rehabilitació d'aquests espais mitjançant plans de millora, com ara el Pla de Barris.

Figura 11.8. Pla de Barris, Olot.

- Existència de figures de planificació de caràcter territorial i supramunicipal (PDTE, PDTG, PDUSUG, PDUSUF, PDUSC I i II, etc.), que poden ser de gran utilitat en una millor ordenació del paisatge i en superar la dinàmica existent fins ara, on cada municipi planejava el seu propi creixement i definia les seves prioritats sense tenir en compte una visió territorial i paisatgística més àmplia i coordinada.

- Nova Política Agrària Comunitària (PAC), basada en l'aplicació de mesures ambientals, els contractes globals d'explotació i la producció integrada i de qualitat, que suposa una oportunitat per reconduir l'activitat agrícola i frenar els principals processos d'homogeneïtzació del paisatge de les planes agrícoles (Empordà, Valls d'Olot, Plana de La Selva, etc.).
- Existència de diferents xarxes, programes i etiquetes que valoren la qualitat, implementats per institucions locals, nacionals i internacionals, ja siguin públics o privats, com pot ser el cas del programa europeu LIFE o de la declaració de Patrimoni de la Humanitat, a instàncies de la UNESCO. Tots ells poden ajudar en el manteniment i recuperació dels valors paisatgístics de molts sectors de les Comarques Gironines.

Figura 11.9. Creació de noves llacunes al pla de Can Morgat (Banyoles) en el marc d'un projecte Life-Natura.

